Chủ biên: GS.TS. NGUYỄN VĂN CHƯƠNG

THỰC HÀNH LÂM SÀNG
THẦN KINH HỌC
TẬP V: ĐIỀU TRỊ HỌC
(Tái bản lần thứ hai có sửa chữa và bổ sung)

NHÀ XUẤT BẢN Y HỌC
HÀ NỘI - 2018

LỜI NÓI ĐẦU

Để nâng cao chất lượng dạy và học, đồng thời phục vụ tích cực phương châm tự đào tạo là chính, bộ sách **"Thực hành lâm sàng thần kinh học"** được Giáo sư, Tiến sĩ Nguyễn Văn Chương - Chủ nhiệm Bộ môn Thần kinh học, Học viện Quân y viết nhằm cung cấp những kiến thức thần kinh học cơ bản phục vụ cho đối tượng sinh viên đại học, sau đại học, các bác sĩ chuyên ngành khác cũng như những bạn đọc có nhu cầu tham khảo.

Nội dung sách bám sát chương trình đào tạo chuyên ngành Thần kinh cho các bác sĩ quân y mọi đối tượng, tác giả đã cố gắng trình bày ngắn gọn, súc tích dễ hiểu, hình thức sách gọn nhẹ thuận lợi cho việc sử dụng.

Với kinh nghiệm lâm sàng của bản thân tác giả cùng sự say mê tham khảo cập nhật kiến thức, chắc rằng bộ sách sẽ được hoàn thành đúng kế hoạch và đáp ứng được phần nào nhu cầu tham khảo của các học viên và quý độc giả.

Chúng tôi xin trân trọng giới thiệu bộ sách "Thực hành lâm sàng thần kinh học" cùng qúy độc giả.

NGUYÊN GIÁM ĐỐC HỌC VIỆN QUÂN Y

Trung tướng GS.TS.NGND. Phạm Gia Khánh

LỜI NÓI ĐẦU

Tập 5 (cuốn **Điều trị học**) được viết bởi các tác giả là chuyên gia, chuyên viên, giảng viên chính, giảng viên, hiện vẫn đương nhiệm của Trung ương Hội Thần kinh học Việt Nam và khu vực Hà Nội, đồng thời cũng là các cán bộ đang tham gia tổ chức, quản lý đào tạo, điều trị và nghiên cứu về ngành khoa học Thần kinh tại các trung tâm đào tạo, điều trị và nghiên cứu lớn của Việt Nam.

Nội dung sách đề cập đến ba mảng kiến thức lớn cần phải quan tâm trong điều trị học: một là việc nhận biết, chẩn đoán, nguyên tắc xử trí của các tình trạng cấp cứu và của một số bệnh lý thường gặp trong chuyên ngành Thần kinh học; hai là cung cấp thông tin chi tiết về các thuốc thường được chỉ định trong điều trị các chứng bệnh thần kinh; ba là thống kê, nhắc nhở, cảnh báo về tác dụng không mong muốn của các thuốc, các hóa chất… sử dụng trong các chuyên ngành khác nhau đối với hệ thần kinh nói chung.

Nhóm tác giả xin phép được lưu ý rằng, tất cả các nguyên tắc xử trí, các phác đồ, các thuốc… được nêu trong sách chỉ là những nguyên tắc chung, những ví dụ để tham khảo chứ không phải là phác đồ điều trị dành cho mọi bệnh nhân mắc chứng bệnh đó. Trước mỗi bệnh nhân cụ thể người thày thuốc phải cân nhắc kỹ càng, tham khảo thông tin kê toa và hướng dẫn sử dụng thuốc của nhà sản xuất, cập nhật kiến thức, để ra chỉ định điều trị cho đúng, cho thích hợp với từng bệnh nhân.

Nhóm tác giả đã rất cố gắng để các bài viết được bố cục theo một trình tự thống nhất, dễ theo dõi. Bên cạnh các kiến thức kinh điển cơ bản, các kiến thức cập nhật cũng được tham khảo bổ sung, vì vậy sách có tính thời sự.

Tập 5 (cuốn Điều trị học) này là tập cuối cùng của bộ sách "Thực hành lâm sàng Thần kinh học" gồm năm tập, được GS.TS.

Nguyễn Văn Chương-Học viện Quân y khởi thảo từ năm 2000. Tới nay cả 5 tập đã được hoàn thành một cách đồng bộ, tất cả các tập của bộ sách đã được tái bản, có tập đã tái bản đến lần thứ tư.

Trong suốt quá trình bền bỉ và khó khăn để hoàn thành bộ sách, chúng tôi đã nhận được rất nhiều sự giúp đỡ và động viên của Đảng Ủy, Ban giám đốc Học viện Quân y và Bệnh viện 103, sự giúp đỡ rất kịp thời của Nhà xuất bản Y học, của các bạn bè, chúng tôi đã được đón nhận sự hợp tác rất nhiệt thành của các đồng tác giả, thêm vào đó sự cổ vũ khích lệ của đông đảo quý độc giả thân yêu đã tạo động lực xuất bản cho chúng tôi rất nhiều. Chúng tôi xin chân thành cảm ơn sự giúp đỡ của đơn vị, của các thủ trưởng và Nhà xuất bản Y học, của các bạn bè, xin cảm ơn các cộng tác viên về sự hợp tác nhiệt thành quý báu, xin bày tỏ lòng biết ơn gia đình và người thân đã luôn động viên và tạo điều kiện về mọi phương diện để bộ sách "Thực hành lâm sàng thần kinh học" được hoàn thành và ra mắt bạn đọc.

Chúng tôi mong rằng cuốn sách Điều trị học này nói riêng và bộ sách năm cuốn "Thực hành lâm sàng thần kinh học" nói chung sẽ đáp ứng được phần nào nhu cầu học tập, nghiên cứu hiện nay của học viên mọi loại hình, mọi cấp đào tạo và nhu hầu tham khảo của quý bạn đọc về chuyên ngành Thần kinh học.

Mặc dù đã cố gắng rất nhiều, nhưng chắc chắn còn có những thiếu sót trong bộ sách chứa đựng một khối lượng kiến thức rất lớn này. Nhóm tác giả xin được chân thành đón nhận những ý kiến đóng góp quý báu của các quý bạn đọc để cho bộ sách được hoàn chỉnh hơn.

Thay mặt các tác giả
Chủ biên

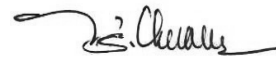

GS.TS. Nguyễn Văn Chương

MỤC LỤC

Chương 1: Xử trí cấp cứu các tình trạnh bệnh lý thần kinh		***11***
Hoạt tính tự vệ nội sinh và quan điểm mới về tổn thương và phục hồi thần kinh	*GS.TS. Nguyễn Văn Chương*	11
Xử trí cấp cứu bệnh nhân hôn mê	*GS.TS. Nguyễn Văn Chương*	23
Xử trí cơn rối loạn tiền đình cấp	*PGS.TS. Nhữ Đình Sơn*	51
Xử trí cấp cứu đột qụy não cấp		59
Cấp cứu trạng thái động kinh	*PGS.TS. Pha Việt Nga*	78
Xử trí cấp cứu trạng thái Migraine	*GS.TS. Nguyễn Văn Chương*	87
Cấp cứu cơn nhược cơ cấp tính	*GS.TS. Lê Quang Cường*	97
Chương 2: Điều trị một số bệnh thần kinh trung ương		***102***
Điều trị đột qụy não chung	*GS.TS. Nguyễn Văn Chương*	102
Điều trị đột qụy thiếu máu não	*GS.TS. Lê Văn Thính*	122
Điều trị chảy máu trong sọ	*GS.TS. Nguyễn Văn Thông*	156
Liệu pháp oxy cao áp	*GS.TS. Nguyễn Văn Thông*	189
Chương trình đào tạo cơ bản điều trị đột qụy	*GS.TS. Lê Đức Hinh* *GS.TS. Nguyễn Văn Thông* *GS.TS. Lê Văn Thính*	197
Điều trị động kinh	*PGS.TS. Phan Việt Nga*	239
Điều trị Parkinson	*PGS.TS. Nhữ Đình Sơn*	255
Điều trị viêm tủy cấp	*PGS.TS. Phan Việt Nga*	273
Điều trị xơ cột bên teo cơ	*GS.TS. Lê Đức Hinh*	277
Điều trị xơ cứng rải rác	*GS.TS. Lê Đức Hinh*	281
Điều trị bệnh Wilson	*GS.TS. Lê Đức Hinh*	292

Điều trị viêm não	*GS.TS. Lê Đức Hinh*	299
Điều trị suy nhược thần kinh và rối loạn phân ly	*PGS.TS. Nguyễn Minh Hiện*	306
Chương 3: Điều trị bệnh thần kinh-cơ và bệnh cơ		***317***
Điều trị liệt dây thần kinh mặt	*GS.TS. Nguyễn Văn Chương*	317
Điều trị thoát vị ĐĐ cột sống thắt lưng	*GS.TS. Nguyễn Văn Chương*	330
Điều trị viêm đa rễ-dây thần kinh	*PGS.TS. Phan Việt Nga*	345
Điều trị viêm đa dây thần kinh	*ThS. Cao Hữu Hân*	348
Điều trị tổn thương các dây thần kinh ngoại vi	*PGS.TS. Phan Việt Nga*	370
Chương 4: Điều trị bệnh thần kinh-cơ và bệnh cơ	*PGS.TS. Nguyễn Minh Hiện*	***382***
Điều trị bệnh nhược cơ		382
Điều trị loạn dưỡng cơ tiến triển		387
Điều trị liệt chu kỳ		396
Chương 5: Điều trị đau		***401***
Đại cương về điều trị các chứng đau	*GS.TS. Hoàng Văn Thuận*	401
Điều trị Migraine	*GS.TS. Nguyễn Văn Chương*	421
Điều trị hội chứng đau mặt và đau đầu khác Migraine	*GS.TS. Hoàng Văn Thuận*	447
Chương 6: Thuốc điều trị các bệnh thần kinh	*PGS.TS. Phan Việt Nga*	***472***
Thuốc điều trị bệnh lý mạch máu não		472
Thuốc hỗ trợ điều trị bệnh lý não		476
Thuốc trấn tĩnh, an thần, gây ngủ		494
Thuốc chống động kinh		499

Thuốc điều trị bệnh Parkinson 517

Thuốc điều trị hội chứng tiền đình 526

Thuốc tăng dẫn truyền thần kinh và củng cố bao myelin 531

Nhóm corticoid 536

Thuốc chống viêm non steroid 546

Vitamin nhóm B 557

Thuốc giãn cơ 561

Thuốc điều trị đau nửa đầu 565

Chương 7: Tác dụng không mong muốn của thuốc lên hệ thần kinh ***569***

GS.TS. Nguyễn Văn Chương

Các thuốc kháng sinh 569

Sulfonamid 578

Các thuốc chống lao 582

Các thuốc chữa ung thư 595

Các thuốc điều trị tiểu đường 605

Các thuốc ức chế tuyến giáp 610

Các vitamin 614

Các thuốc tác dụng trên hệ thần kinh trung ương 616

Các thuốc kháng histamin 631

Các thuốc lợi tiểu 635

Các thuốc tim mạch và thuốc chống tăng huyết áp 639

Các thuốc chống co thắt 646

Các thuốc giãn cơ 650

Các thuốc và huyết thanh tiêm phòng 652

Các thuốc cản quang 655

Thuốc chữa thấp khớp và chữa bệnh goutte 657

Oxy 661

Tài liệu tham khảo ***665***

Chương 1
XỬ TRÍ, CẤP CỨU CÁC TÌNH TRẠNG BỆNH LÝ THẦN KINH

HOẠT TÍNH TỰ VỆ NỘI SINH VÀ QUAN ĐIỂM MỚI VỀ TỔN THƯƠNG, PHỤC HỒI THẦN KINH

I. MỞ ĐẦU

Não người luôn là chủ đề nghiên cứu rộng lớn và quan trọng nhất trong nhiều ngành khoa học như y-sinh học, tâm lý học, tin học... Những hiểu biết ngày nay về cấu trúc và chức năng của não là những kiến thức rất cơ bản và là cơ sở tin cậy cho các nghiên cứu tương lai. Với kỹ thuật phân tích hình ảnh tiên tiến ngày nay; những nghiên cứu về hình thái, chức năng của não bộ đang có những tiến bộ nhảy vọt và mang lại nhiều lợi ích trong việc ứng dụng điều trị bệnh.

1. Đặc điểm não bộ

Não bộ là một cơ quan rất hoàn thiện trong cơ thể con người. Não được chia thành nhiều tầng, nhiều đoạn (bán cầu não, thân não và tiểu não; bán cầu não và tiểu não lại được chia thành nhiều thùy, nhiều hồi...) với những chức năng phức tạp khác nhau. Người ta nói, nhiệm vụ của các vùng trong não có tính chuyên hóa rất cao, hơn 100 tỷ neuron thần kinh trong não người được phân bố theo các vùng chức năng (functional areas) hay còn gọi là các vùng chiến lược (strategic aereas) đảm bảo

cho các chức năng phong phú phức tạp như: các chức năng cao cấp của não (ý thức, ngôn ngữ, tư duy, cảm xúc, trí tuệ...), chức năng vận động, chức năng cảm giác, chức năng thực vật, chức năng giác quan…. Để quản lý và điều hành các hoạt động của cơ thể cho nhuần nhuyễn và phù hợp, não được phân tầng trung ương (gồm não và tủy sống) và ngoại vi (gồm các hạch thực vật, các dây, rễ thần kinh), nhiều vùng chức năng được kết nối với nhau, phối hợp và hỗ trợ nhau.

2. Nhu cầu về tính toàn vẹn

Não là một bộ máy - một sản phẩm rất tinh vi của tạo hóa. Não chỉ có thể hoàn thành nhiệm vụ phức tạp của mình khi mà tất cả các vùng chức năng còn được nguyên vẹn về mặt giải phẫu và còn hoàn thiện về chức năng sinh lý.

3. Đời sống dinh dưỡng của não

Dinh dưỡng của não rất khác các cơ quan khác, não có nhu cầu dinh dưỡng cao và khắt khe. Để cho 100 gam não hoạt động trong một phút nó đòi hỏi một lưu lượng máu tuần hoàn khoảng 50 - 60ml, lượng glucose cần thiết là khoảng 6mg và lượng oxy là 4ml. Xét về khối lượng, não người nặng khoảng 1,5kg và chỉ bằng khoảng 1/40 trọng lượng cơ thể nhưng nó cần sử dụng phần năng lượng bằng 1/10 năng lượng của toàn bộ cơ thể và nguồn năng lượng này phải được đảm bảo liên tục và rất ổn định. Não người không có dự trữ oxy, còn lượng đường dự trữ chỉ đủ tiêu thụ trong vòng 2 phút, vì vậy cho nên chỉ sau vài phút thiếu máu là tổ chức não sẽ bị hoại tử. Như vậy đảm bảo dinh dưỡng đúng và đủ cho não là công việc rất quan trọng.

Có ý kiến cho rằng “não người là một tổ chức sinh học quý phái và đỏng đảnh”.